

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ ДОСЛІДЖЕННЯ
АВТОМОБІЛІВ В АВТОТОВАРОЗНАВЧІЙ ЕКСПЕРТИЗИ****SPECIAL ASPECTS OF THE MECHANICAL VEHICLE'S INVESTIGATION IN
AT THE INITIAL PERIOD IN THE LEGAL AUTO GOODS RESEARCH EXPERTISE**

**Троханенко О.М., головний судовий експерт
відділу товарознавчих, гемологічних, економічних, будівельних,
земельних досліджень та оціночної діяльності
Рівненський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
Міністерства внутрішніх справ України**

У статті розкрито проведення початкового етапу дослідження автомобілів для подальшого визначення розміру вартості матеріального збитку, заподіяного власнику внаслідок пошкодження цього засобу при дорожньо-транспортній пригоді. Викладено основні поняття та терміни, що використовуються при проведенні автотоварознавчих досліджень колісних транспортних засобів та розроблено поетапний алгоритм проведення початкового етапу досліджень даних об'єктів. Досліджено та проаналізовано використання ідентифікації колісних транспортних засобів при проведенні даного виду експертизи.

Вивчено різні дефініції терміна «ідентифікація» у нормативній, навчальній літературі та в роботах науковців, де під терміном «ідентифікація» колісних транспортних засобів (далі – КТЗ) розуміють установлення відповідності характеристик, ознак певного КТЗ (тип, модель, версія, рік виготовлення, робочий об'єм двигуна, комплектність, повна маса тощо) даним виробника. Визначено характерні риси та обґрунтовано необхідність проведення ідентифікації. Звернуто увагу на основні аспекти ідентифікації автомобілів, зокрема на технічний огляд, який за допомогою органолептичного методу дає можливість визначити ідентифікаційні дані транспортного засобу, які використовуються як вихідні дані при визначенні матеріального збитку, що визначається як вартість відновлювального ремонту (комплектність, укомплектованість, технічний стан, обсяг і характер пошкоджень, пробіг за одометром, інші показники). Виділено основні етапи процедури ідентифікації колісних транспортних засобів. У науковій роботі зазначено випадок, за якого калькуляція відновлювального ремонту може складатися без огляду ТЗ тільки при наданні документів, в яких визначені обсяги ремонтних робіт з відновлення ТЗ або характер його пошкоджень.

У статті приділено увагу основному критерію ідентифікації автомобілів – ідентифікаційному номеру транспортного засобу (VIN). VIN-код містить інформацію про код заводу-виробника, марку, тип кузова, тип коробки передач, об'єм двигуна, комплектацію системи пасивної безпеки, модельний рік і серійний номер, іншими словами, в статті міститься опис його структури та змісту. На прикладі автомобіля "Volkswagen Passat" схематично позначено місця розташування ідентифікаційного номера на окремих елементах автомобіля.

Ключові слова: автомобіль, матеріальний збиток, ідентифікація, ідентифікаційний номер.

The article deals with the initial stage of car research to further determine the value of the material damage to the owner as a result of damage to the vehicle in a traffic accident. The basic concepts and terms used in the automotive research of wheeled vehicles are outlined and a step-by-step algorithm for carrying out the initial phase of the research of these objects is developed. The use and identification of wheeled vehicles in conducting this type of examination has been investigated and analyzed.

Different definitions of the term "identification" have been studied in the normative, educational literature and in the works of scientists, where the term identification of CTZ is understood to establish the conformity of characteristics, characteristics of a specific CTZ (type, model, version, year of manufacture, engine capacity, completeness, full weight etc.) from the manufacturer. Characteristics are identified and the necessity of identification is substantiated and special attention is paid to the main aspects of car identification, namely the technical inspection, which by means of the organoleptic method makes it possible to determine the identification data of the vehicle used as output when determining the material damage, which is determined as cost repair, namely: completeness, completeness, technical condition, volume and nature of damage, odometer mileage, other indicators. The main stages of the procedure for identifying wheeled vehicles are highlighted. In the scientific work the case is specified in which the calculation of repair can be made without inspection of the vehicle only when providing the documents, which determine the volume of repair works on the repair of the vehicle or the nature of its damage.

The article focuses on the main criterion for car identification – the Vehicle Identification Number (VIN). The VIN code contains information about the manufacturer's code, make, body type, gearbox type, engine capacity, passive safety system configuration, model year and serial number, in other words, a description of its structure and content. The "Volkswagen Passat" example schematically shows the location of the identification number on individual vehicle elements.

Key words: car, material damage, identification, identification number.

Автомобіль – один з найважливіших винаходів людства. Дорогами планети рухається більше 2 млрд автомобілів.

За 20 років кардинально змінилася структура авторынку, культура користування автомобілем і критерії його вибору. В Україні це стало більше схожим на європейський варіант (популярні в країні бренди, переваги щодо дизельних автомобілів і електромобілів).

Тепер більш популярними стали автомобілі іноземного виробництва. Це найбільша трансформація не тільки авторынку, але і свідомості споживачів, культури сервісу і автомобільних поглядів українців.

Деякі положення судової автотоварознавчої експертизи досліджувалися у роботах вітчизняних науковців Г.С. Стаскевича, С.С. Даніліна, С.Й. Гонгало, М.І. Гошовського та О.М. Кучинської, але в їх наукових працях не розглядався повний спектр початкового етапу дослі-

дження колісних транспортних засобів при проведенні судової автотоварознавчої експертизи.

Мета статті полягає у вивченні проведення початкового етапу дослідження автомобілів для подальшого визначення розміру вартості матеріального збитку, заподіяного власнику внаслідок пошкодження цього засобу при дорожньо-транспортній пригоді.

У вересні українці зареєстрували 23 тис. ввезених з-за кордону вживаних легкових автомобілів. Це в 3,2 рази більше, ніж нових легкових авто за той же місяць, як повідомляє Укравтопром. Порівняно з вереснем минулого року обсяги реєстрації імпортованих легкових авто, що були в експлуатації, виросли на 126%, а їх частка на перинному ринку збільшилася з 60% до 76%.

Найпопулярнішим вживаним автомобілем у вересні був "Volkswagen Passat". Українці привезли і зареєстрували 1460 старих «пасатів». Другим став "Renault

Megane”, минулого місяця на українські номери перейшло 1315 авто цієї моделі. На третьому місці “Skoda Octavia” з результатом 1203 розмитнених і зареєстрованих авто. Продовжує список “Volkswagen Golf”, в активі якого 912 реєстрацій. Замикає п’ятірку лідерів первинного ринку легкових автомобілів з пробігом “Ford Focus” – 798 шт. Усього з початку року українську прописку отримало 321,6 тис. ввезених з інших країн вживаних легкових автомобілів, що в 4,5 разів більше, ніж роком раніше [1].

Протягом останніх десяти місяців поточного року в Україні сталося 129 815 дорожньо-транспортних пригод, у яких травмовано 26 739 осіб та загинуло 2 716 осіб. Про це свідчать статистичні дані Патрульної поліції України [2]. За цими цифрами стоїть чиєсь життя, здоров’я, матеріальний збиток.

Початковий етап дослідження транспортного засобу являє собою технічний огляд, який дає змогу органолептичним методом визначити ідентифікаційні дані транспортного засобу, комплектиність, укомплектованість, технічний стан, обсяг і характер пошкоджень, пробіг за одометром, інші показники на момент технічного огляду [3].

Термін «ідентифікація» означає «тотожність». Теорія ідентифікації – одна з основних теорій в криміналістиці і судовій експертизі. Експертна ідентифікація являє собою процес встановлення єдиного конкретного об’єкта з різним його відображенням з безлічі інших аналогічних йому об’єктів з метою розслідування.

Завдання експертної ідентифікації полягає в тому, щоб максимально наблизити результати групової тотожності до індивідуального ототожнення і тим самим якомога більше звужити коло сумнівних об’єктів. Основними умовами експертної ідентифікації є такі: індивідуальна визначеність об’єктів; наявність стійких ознак, що характеризують об’єкти; здійснення ідентифікації за цими ознаками; використання ідентифікації в судовому дослідженні.

Огляд транспортного засобу з метою визначення ідентифікаційних даних може проводитися за місцем його знаходження, в спеціалізованому технічному центрі або за місцем знаходження експертної установи. Огляд рекомендується проводити в світлий час доби, що дозволить виявити пошкодження, оцінити їх ступінь і характер і виконати фотофіксацію з належною якістю.

Перелік відомостей, що визначаються під час огляду, такий: встановлюються фактичні ідентифікаційні дані з перевіркою їх відповідності зазначеним в документах на колісний транспортний засіб; оцінюється технічний стан КТЗ; фіксується величина пробігу КТЗ за показниками одометра; встановлюється комплектиність і комплектація КТЗ, наявність додаткового обладнання; встановлюється місце розташування, характер і обсяг пошкоджень (дефектів) на момент огляду; встановлюється перелік пошкоджень, зумовлених даною дорожньо-транспортною пригодою; за можливості встановлюється те, чи піддавався КТЗ ремонту раніше, проводилася заміна агрегатів, вузлів, деталей; проводиться фотографування загальних видів КТЗ, вузлових і детальних знімків його ушкоджень.

При визначенні вартості відновлювального ремонту КТЗ огляд доцільно проводити за наявності документа, що підтверджує отримання пошкоджень. Перевірка технічного стану КТЗ проводиться органолептичним методом із застосуванням найпростіших інструментів і пристосувань. Самостійно експерт може робити тільки демонтаж легкознімних облицювальних і захисних елементів, що не вимагає спеціальних навичок та інструменту, якщо на це є письмовий дозвіл ініціатора проведення експертизи.

Експерт у процесі огляду встановлює можливість утворення виявлених пошкоджень КТЗ в результаті дорожньо-транспортних пригод (тобто чи відповідають вони за характером і локалізацією, за пошкодженням зазначеним в протоколі огляду КТЗ), якщо для цього проведення експертизи іншого виду не є обов’язковим.

При виявленні пошкоджень зовнішніх деталей КТЗ, які не відображені в протоколі огляду, інших документах, що підтверджують отримання пошкоджень, експерту необхідно визначити належність даного пошкодження до досліджуваної події.

Враховуючи величезне різноманіття марок та моделей автомобілів, що випускаються, кількість яких вираховується багатьма тисячами, та багатомільйонну серійність, розроблена система позначень, що дозволяє точно визначити кожен автомобіль, що випускається, виробника цього автомобіля та його власника.

Така система була розроблена у вигляді Міжнародного стандарту ІСО 3779-83, схваленого більшістю розвинутих країн. Згідно з цими стандартами кожен випущений автомобіль в обов’язковому порядку повинний мати індивідуальний ідентифікаційний номер VIN – Vehicle Identification Number (далі – VIN) (ідентифікаційний номер транспортного засобу).

Ідентифікаційний номер транспортного засобу (VIN) і є основним критерієм ідентифікації транспортних засобів. Варто зазначити, що Міжнародною організацією стандартизації (ІСО) запроваджено з 1976 року міжнародний стандарт ідентифікаційних позначень автомобіля – ІСО 3779-1983, гармонізований з державним стандартом України ДСТУ 3525-97 обов’язкового застосування в Україні, що складається з міжнародного коду виробника транспортного засобу WMI (World Manufacturers Identification) (перші три символи), описової частини VDS (Vehicle Description Section) (подальші шість символів) і розпізнавальної частини VIS (Vehicle Identification Section) (останні вісім символів), за яким визначається ідентифікаційний номер транспортного засобу, що є індивідуальним для кожного з них. Стандартом ІСО 3779-1983 для кодування модельних років виготовлення КТЗ рекомендоване використання 10-го символу в 17-значному ідентифікаційному номері та символів, наведених у Методиці товарознавчої експертизи та оцінки дорожніх транспортних засобів, затвердженої наказом Міністерства юстиції України, Фонду державного майна України від 24.11.2003 р. № 142/5/2092, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 24.11.2003 р. за № 1074/8395.

Найбільшою популярністю на вітчизняному авто-ринку користується “Volkswagen Passat” (рис. 1). На його прикладі розглянемо розміщення індивідуального ідентифікаційного номера (рис. 2, рис. 3).

Рис. 1. “Volkswagen Passat”

Ідентифікаційний номер розташовується на незнімній частині кузова в місці, найменш схильному до руйнування при ДТП, і дублюється на табличці, що розташована в передній частині автомобіля.

Таблички з інформацією, де зашифровані ідентифікаційний код заводу-виробника, марка, тип кузова, тип коробки передач, об’єм двигуна, комплектація системи пасивної безпеки, контрольна сума, модельний рік і серій-

ний номер, знаходяться в декількох місцях автомобіля і їх не складно знайти.

Перше місце – основний номер, знаходиться під капотом, з правого боку по ходу руху машини (рис. 2). Друге місце – дублюючий номер, це під вітровим склом з лівого боку (рис. 3).

Рис. 2. Місце розміщення основного номера

Рис. 3. Місце розміщення дублюючого номера

Таким чином, отримана інформація дозволить експертам-автотоварознавцям якісно проводити експертизу і дослідження автомобілів. Результати проведених досліджень відповідатимуть принципам повноти, об'єктивності, достовірності і дадуть можливість позитивного вирішення поставлених питань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Імпортний секонд-хенд зайняв більше 3/4 ринку легкових авто. URL: <http://ukrautoprom.com.ua/ru/importnij-sekond-xend-oxopiv-bilsh-34-rinku-legkovix-avto>.
2. Статистика ДТП в Україні за період з 01.01.2019 р. до 31.10.2019 р. URL: <http://patrol.police.gov.ua/statystyka/>.
3. Методика товарознавчої експертизи та оцінки колісних транспортних засобів, затверджена спільним наказом Міністерства юстиції України та Фонду державного майна України від 24.11.2003 р. № 142/5/2092. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1074-03>.
4. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII зі змінами 17.05.2012 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.